

Treskoposten

GABRIEL SCOTT SELSKABET Innkalling til årsmøte

Velkommen til
Selskabets årsmøte

Torsdag 17. mars
kl.19.00

Sted:Lillesand Folkebibliotek
Strandgata 6,
inngang fra sjøsiden

Årsmøtesaker:

Årsmelding og
regnskap for 2015

-
Valg

-
Planer for Scott-året 2016

-
Enkel bevertning
Vel møtt !

Arrangementer

Tur til

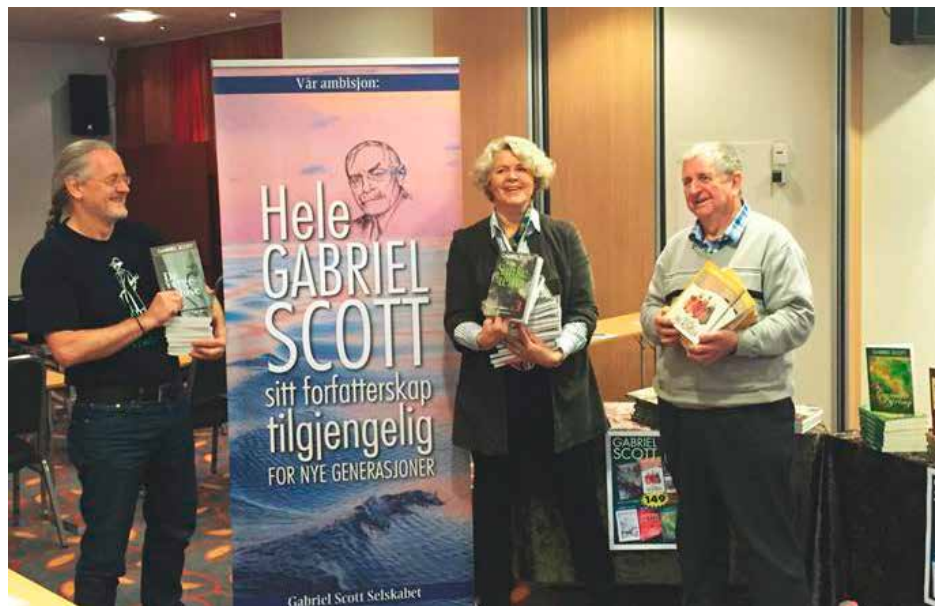
“Barkefletterens rike”
Sannsynlig dato: 24. april.

Scott-dagene 2016
arrangeres

27. og 28. august

Følg med i avisene og på
www.gabrielscott.no

Sju nye Scott-titler i 2015

Fra venstre Peer Rødal Haugen, Eva Kristiansen og Arne Henriksen.

Gabriel Scott Selskabets bokgruppe presenterte hele sju Scott-utgivelser i 2015. Ved siden av å samle flere løse Scott-tekster i «Sanketeina 3», fikk vi gjenuttitt romanene «Den Hvide Hest», «Aftenrøde», «Jaktjournalen», «Camilla Dyring», «Hellig tre Konger» og «De Vergeløse» s. 2 og 10

Lederen har ordet s. 2

Scott-Dagene 2015 s. 3-4

Første møte med Scott s. 5-7

Johs. Seland om Scott s. 8-9

Scott-intervju i klasseavisen s. 11

Smått og stort om Scott s. 12-15

Helge, Anne og Signe

Johannes Seland

Maghild Teistedal

Treskoposten

ISSN 1504-730X (trykt utg.)

ISSN 2464-1545 (online)

Redaktør:

Stein Gauslaa

mob. 908 76620

stein.gauslaa@agderposten.no

Journalister:

Kirsten og Thor E. Hanisch

Forsendelse:

Arnhild T. Egeland

mob. 481 33268

arnhegel@gmail.com

Layout/trykk: Trond Print Design as

Styret i Gabriel Scott Selskabet

Leder:

Anders Bjørnholmen

mob. 986 67724

signeanders@gmail.com

Styremedlemmer:

Martin Birkeland

mob. 906 14729

martbirk@broadpark.no

Harde Johannessen, mob. 907 59519

hardej@hotmail.com

Peer Rødal Haugen

mob. 992 61422

post@peers.no

Stein Gjulem

mob. 909 45717

steingjulem@hotmail.com

Vararepresentanter:

Björg Adine Michalsen,

mob. 901 57330

bjorgmic@online.no

Ingjerd Modal

mob. 415 24671

Webansv.: Arthur Myhre Scott

mob. 415 39789

icelandairwaves@gmail.com

www.gabrielscottselskabet.no

www.gabrielscott.no

Forlaget:

Peer Rødal Haugen, 4870 Fevik

Forlagsansvarlig

mob. 992 61422

post@peers.no

Eva Kristiansen, 4885 Grimstad

Kommisjonsansv.

mob. 995 02525

eva@aktivinvest.no

Arne Henriksen

mob. 909 56054

arne@agderfly.no

Arrangementskomité:

Signe Bjørnholmen, mob. 958 81824,

May Finckelsen, mob. 917 33868,

Jens Stien, mob. 415 88843,

Jorun Vatland mob. 481 59741

Valgkomité:

Signe Bjørnholmen, leder,

Ingjerd Modal, Elisabeth Dobey

Lederen har ordet

Kjære medlemmer og venner av Gabriel Scott selskabet!

Nå er vinteren på hell. Lenge så det ut til at vi skulle slippe helt unna snøen, men slik ble det ikke, vi fikk 14 dager med snø og skiføre like etter jul. Også svarttrosten håpet kan hende at vi skulle slippe unna både frost og snø denne vinteren. I vinter har en flokk svarttrost hatt tilhold her i Lillesand Sentrum. Det så ut som at foret på fuglebrettet ikke fristet trosten, men epler, det falt i god smak. Ja, disse fuglene får meg til å se mot vår og lyse kvelder med svartrostens melankolske vakre spill.

Men nå er det årsmøtetid for foreninger og lag, tid for ettertanke og tilbakeblikk. Forrige Treskopost utkom like før Gabriel Scott-dagene. Det er derfor blitt naturlig å starte et tilbakeblikk ved Gabriel Scott-dagene siste helga i august. Vi henviser til egen artikkel der Dagene er omtalt.

I løpet av høsten og vinteren har det vært flere aktiviteter og arrangementer hvor Selskabet både har vært involvert og deltatt. Arbeidsgruppa som har jobbet med prosjektet "Sammen for kultur" der Hotel Norge Lillesand, Lillesand Folkebibliotek og Gabriel Scott Selskabet samarbeider om felles arrangementer, inviterte midt i adventstiden til "Førjulshygge" søndag 13. desember. Arrangementet ble innledet i biblioteket, der de fremmøtte fikk høre Ingjerd Modal fremføre en julefortelling av Scott fra Ramsøya i Høvåg. Terje Ellefsen sang egne viser til eget gitarakkompagnement. Selskabet fikk her mulighet til å få presentert "Julekolleksjonen" av nye bøker. De fremmøtte ble så invitert over til Hotel Norge til et herlig måltid - middag, kaffe og dessert. En julefortelling av Scott ble også her servert, her fremført av Signe Bjørnholmen. Harde Johannessen har samlet gamle julehefter der Gabriel Scott har bidratt med fortell-

inger. Han hadde laget en utstilling av disse, en imponerende samling som vakte stor begeistring.

Bokgruppa og forlagsvirksomheten har holdt høy aktivitet i året 2015. Selskabet gav totalt ut syv titler i løpet av fjoråret. De første to var klar til årsmøtet i mars. Det var bøkene "Den hvite Hest" og "Aftenrøde" Begge er blant Scotts aller tidligste utgivelser. Til Gabriel Scott-dagene sist høst, var ytterligere to nyutgivelser klare. "Jaktjournalen" har Selskabet gitt ut tidligere, men hele opplaget var nå utsolgt. Den ble nå gitt ut i serien av paperback. Den andre nyutgivelsen var romanen "Camilla Dyring". Før jul kom en lenge planlagt bok ut, den tredje boka i serien "Sanketeina". Takket være en kjærkommen pengegave fra May og Jan Scott fikk vi samtidig mulighet til å gi ut bøkene "Hellig tre konger" og "De Vergeløse". Med disse utgivelsene strekte vi vår likviditet litt for langt. Følgen av det blir at vi må vente med nye utgivelser til boksalget har bragt likviditeten opp på forsvarlig nivå.

Høvåg Historie og Museumslag og Tveit Museumslag har tatt kontakt med Selskabet. Sammen planlegger vi en tur i "Barkefletterens rike", en spasertur fra Urdalen til Ulldalen og videre til Ullsholmen og Plassen. En kan også legge turen veien om en liten minnestøtte som er reist inne i skogen på det stedet der Treske-Nils omkom for snart hundre år siden. Vi kommer tilbake med mer informasjon når planen for turen er klar, men søndag 24. april er foreløpig en aktuell dato. Til slutt vil vi ønske alle medlemmer velkommen til årsmøte som avholdes i Lillesand Folkebibliotek torsdag 17. mars kl.19:00. (Se egen annonse)

*Med beste hilsen
Anders Bjørnholmen
Leder*

Gabriel Scott dagene 2015

Da alarmen gikk hos Gabriel Scott

Det ble sus i øra og sus i serken da brannalarmen gikk midt i matpausen på lørdagsfesten. Et lite feiltrykk ved utgangsdøra, viste at rutineene i det kommunale bygget fungerte som de skulle. Ja, bortsett fra at nesten ingen forlot lokalet selv om dørene gikk automatisk opp og vinden suste automatisk inn. Og skulle vi om noen tid ikke huske annet fra disse dagene, så vil i hvert fall denne uforskyldte tildragelsen ligge på minnekortet etter årets Scott-dager 29. og 30. august. Den ekstra pausen førte desuten til betydelig aktivitet ved bokstanden, og et godt boksalg.

Men alarmen blir garantert ikke liggende alene på minnekortet etter årets to flotte, opplevelsesrike Gabriel Scott-kvelder. Lørdagens festkveld i aulaen i Lillesand ungdomsskole ble spirituelt åpnet av ordfører *Arne Thomassen*. Åndfullt og substansielt var også foredraget «De som skapte Sørlandet». Forfatter og lokalhistoriker *Jostein Andreassen* hadde gode kilder å øse av, noe han med god formidlings-evne gjorde, til glede og berikelse for en lydhør forsamling på over sytti. Ja, altså sytti «fans». For når det gjaldt alderen på de frammøtte, var den både over og under 70!

I programmet kunne vi lese at «*Hesnes Brothers* underholder med sang». Det gjorde de til gangs. Under ledelse av *Kirsti Pedersen Haugen*, gledet de forsamlingen samstemt og flerstemt. Melodier og framføring sto ikke tilbake for verken sørlandstekstene eller de andre utvalgte. Det musikalske innslaget fra Grimstad varmet hjerter og sinn.

Det gjorde også den tradisjonelle og smakfulle fiskesuppa, selv om den nok aller mest «varmet» mage, lukt- og smaksorganer. Det gjorde også påfølgende kaffe og kaker.

Så stundet auksjonen til. Det vil kanskje være en overdrivelse å si at de gamle Gabriel Scott-bøkene gikk unna som varme hvetebrød, men med hjelp av noen trofaste «Scotts soldater», kunne *Anstein Nørsett* etter hvert slå klubba i bordet for samtlige bøker. Salget av nye bøker bidro også til en likviditetsstyrking av Gabriel Scott Selskabet. Men først og fremst bidro det til at gamle og nye lesere kan glede seg over Scotts litterære skatt.

Søndag var det kveldsgudstjeneste i Høvåg kirke. *Signe Bjørnholmen* leste utvalgte stykker fra Gabriel Scotts bok «Hyrden», som sogneprest *Anne Bjørnholmen Øvensen* brukte som utgangspunkt for sin tale. Scott-kjenner og Scott-elsker *Jon Kleveland* gledet forsamlingen med sang og musikk, med utgangspunkt i tekster fra forfatterens ånd og hånd. Etter gudstjenesten takket Scotts barnebarn, *Helge Scott*, for årets festdager, og la ned en krans ved Scott-varden. Kransen av røsslyng var laget av *Tøtta Mollestad*. Med epler, rognebær og lyng som ingredienser, gledet hun også de tilstedeværende med kreativ og inspirerende dekor både i aulaen og i kirken.

Styret takker alle for deltakelse og innsats!

Av Stein Gjulem, styret i GSS

Jostein Andreassen

Ingjerd Modal fikk sitt æresmedlemsskap i Gabriel Scott Selskabet, ildsjelen som dro det hele igang i 1997.

Anders Bjørnholmen dukket brått opp som Skipper Terkelsen.

Helge Scotts uttalelse ved Sjøvarden:

“Hver eneste gang under Scott-arrangementene har jeg lært noe om bestefar. Årets arrangement er en opplevelse, som alltid ellers. Den ene gangen overgår den andre. Takk til dere alle i Gabriel Scott Selskabet, for å få oppleve stemningen og aktelsen dere har for bestefar.”

K & TE

En annerledes Scott- gudstjeneste

“Scott-gudstjenesten” 2015 i Høvåg Kirke var som alltid før, en opplevelse som gledet våre mange Scott-entusiaster, som hadde møtt tallrikt fram. Gabriel Scotts bok *Hyrden* dannet bakteppet for en temautveksling mellom forrettende prest, liturg og taler Anne Bjørnholmen Øvensen og oppleser Signe Bjørnholmen, der Jon Kleveland bidro vakkert og effektivt med sang og musikk. Som Gabriel Scotts *Jeg velger meg en mektig kyst, Morgenstund har gull i munn, Takk kjære, gode Gud*. Fellessalmene, Wirséns *Så grønn en drakt så rik en duft har smykket dal og enger* og Erik Byes *Jeg synger meg en blå, blå salme*, sto herlig i stil med Scotts egne og utfylte dem.

Det går selvsagt altfor langt her å referere den verdifulle dialogen mellom presten Anne og oppleseren Signe. Men la det være sagt at alt var så genuint Scottsk og Bibelsk. Først og fremst gjaldt det skapelsen og kjærligheten til verden og det skapte, der nest hvordan mennesker kan skygge for hverandre og for Gud, og så, ikke minst naturkreftenes påvirkning, som kan skape utfordringer i å motvirke lidelse og nød. Til trøst og med referanse til Hyrdens tittelblad: For se, Guds rike er inni oss, ja midt blant oss, men vi ser det ikke her.

Ellers må jo *Hyrden* bare leses. En forsmak kan jo være hva Kristiansands og Ulvøunds Kristian Schelderup skrev om den i Dagbladet da den kom ut i 1927, som en oppfølger av Scotts barske Sven Morgendugg:

- Gabriel Scotts religionssyn bunner i naturmystikken. Det merker man i alle hans bøker. Det er da også gjennom naturen pater Julius finner veien til Gud. Gud er for ham tilværelsens innerste lov, dens mystiske opphav, dens årsaksknute, hvor alle vevens tråder løper sammen, “all-livets kilde-spring som suser stille på bunnen av oss og kaller det dypeste i oss frem”. Derfor hører vi alle Gud til og samles til sist alle oppe hos ham. “Gud er som grønnsværet under treet - hvordan frukten faller, den kan ikke falle utenom. Hvor vi kommer fra, hvor gode eller dårlige vi enn er, når de lover er skjedd fyllest som vi er underkastet på jorden, faller vi som frukten fra treet og oppfanges på samme vis...”

Det presteideal Scott stiller oss overfor, er det gode menneske for hvem det å føle og øve godhet mot menneskene er en trang som gror ut av hans innerste og som han ikke kan stå imot...

Den rette hyrde er presten som tar alt i beste mening, som er sann mot seg selv og aldri dømmer noe menneske”.

I et brev til forlagsjef Harald Grieg, ref. Truls Erik Dahl, Gabriel Scott Et levnedsløp, gjorde Scott noe så sjeldent som selv å karakterisere en i sitt persongalleri, i dette tilfelle *Hyrden* selv, Pater Julius, som *den fine sjælfulle, selvkritiske natur, den saare innadventde og ydmyge sjæl, som er så streng mot seg selv og saa overbærende mot andre...*

Streng mot seg selv, og overbærende mot andre. Det kan vel være et godt innspill også i dagens forkynnespraksis. Men også, og enda mer, i dagens generelle debattpraksis i aviser og på nett. Også slik er Gabriel Scott stadig aktuell.

Kirsten og Thor Einar Hanisch

Helge Scott, Sokeneprest Anne Bjørnholmen Øvensen og Signe Bjørnholmen

OPPFORDRING! For rask kommunikasjon med Selskabets 469 medlemmer om nye arrangementer m.v., mail da inn din e-postadresse til Peer Rødal Haugen, post@peers.no

Mitt første møte med Gabriel Scotts diktning

Av Vibeche Grødum

Da jeg ble med i Gabriel Scott Selskapet spurte jeg etter oppgaver jeg kunne bidra med. Harde Johannessen gav meg syv Scott-brev han nettopp hadde mottatt, og som skulle gis videre til Nasjonalbiblioteket etter at de var benyttet. De handler om Fergemannen. Jeg kunne skrive en artikkel med utgangspunkt i disse hvis jeg ville.

Jeg ble både usikker og veldig motivert. Jeg kastet meg ut i det med stor iver og gikk raskt i gang med å lese endel av Gabriel Scotts litterære verk for å få en forståelse av hvem Scott var. Jeg har valgt å skrive litt om Mester Eckehart og Spinoza, siden de begge stod Scott veldig nært, med tanke på deres filosofi og livssyn. Jeg har også skrevet litt om de nevnte brevene, som er fra en brevveksling Scott hadde med Haakon Bjørn-Hansen i perioden 1953-1955. Dere får ha et åpent sinn og ha i bakhodet at dette er min oppfatning av Scott, hvem han var og hva han mente ut i fra det jeg har lest til nå. Jeg vil benytte anledningen til å takke Arne Henriksen og Harde Johannessen for alle lærerike innspill.

Mester Eckehart regnes som en av de helt store kristne mystikere på lik linje med Frans av Assisi og Hildegard von Bingen. Han levde på slutten av 1300-tallet og begynnelsen av 1400-tallet og var teolog og mystiker. I følge Eckehart var det mulig å forenes med Gud. «For å oppnå denne forening, skulle mennesket legge bort alt begjær og tilknytning - ikke bare til den fysiske, ytre verden - men også til det metafysiske og åndelige (Gelasenheit).» «Først når mennesket er tømt for både fysiske og åndelige behov, kan det forenes med Gud.»

«Han mente at foreningen med Gud og dermed den guddommelige tilstedeværelse i menneskets indre automatisk ville gi utslag i ytre gjerninger og søken mot rettferdighet.» (Fabricus, Sidsel. 2011. religion.dk)

Scott valgte å sette inn et sitat fra Mester Eckehart i boken *Helgenen*. Sitatet lyder som så;

«Da undfanger jeg et rykk som løfter mig op over alle engler. I det rykket blir jeg så rik at Gud ikke er nok for mig i alt det han er som Gud ifølge sine guddommelige verker, for jeg fatter i dette gjennombrudd at Gud og jeg er ett. Da er jeg atter det som jeg var, da blir jeg hverken mindre eller større, da er jeg det ubevegelige som beveger alle ting».

Scott forteller selv om lignende opplevelser som de Mester Eckehart har opplevd i brev han skrev til Haakon Bjørn-Hansen, en mann fra Oslo som skulle ha en prøveforelesning. Det kommer ikke frem av brevene hvor eller hvorfor denne mannen skulle ha en prøveforelesning, i hvert fall ikke etter det jeg greier å tyde av Gabriel Scotts håndskrift, men i følge Hege Boman Grundekjøn arbeidet Haakon med hovedfag i norsk da han førte

Hege Boman Grundekjøn kom i høst med syv brev som Gabriel Scott har skrevet til hennes onkel Haakon Bjørn-Hansen i NRK om Fergemannen.

Foto: Harde Johannessen

korrespondansen med Gabriel Scott. Den omtalte prøveforelesningen ble holdt i forbindelse med eksamen. Han begynte å arbeide i NRK, skoleradioen og radioteateret, like etter.

Brevene omhandler Haakon Bjørn-Hansen som vil ta for seg *Fergemannen* til denne forelesningen, men Scott fraråder det.

Grunnen, sier Scott, er at *Fergemannen* omhandler mange av hans lignende opplevelser som Mester Eckehart beskriver og han henviser spesielt til side 83 fra linje 3 og ned noen linjer på side 84;

«Det falt en ærefrykt over ham, erkjennelsens dør var gått lydlost op, fortid og fremtid var ett, det forgangne og det kommende – begge var i det evige nu. En visdom rørte ved ham, lite og stort gikk opp i hverandre, ondt og godt var ikke mere. Det var et levende lys i stedet, han så det ikke gjennom krop-

pens kikkhull, han fattet det med en evne som var til bak hans vanlige bevissthet og var en mynd hos hans virkelige jeg. Han var i lyset og lyset i ham, han var ikke staken bare, men ett med tingenes evige grunn. En lykke blusset op i hans hjerte, han forstod det tiendes tunge og så tilværets evige hjul dreie sig i en ring om navet og alltid vende tilbake i sig selv, mens ekene var ståler av ånd som skjøt ut til alle sider... Og så gikk døren lynsnart igjen, lyset blev borte, alt forsvant. Der satt han som i det ytterste mørke og stirret som før gjennom kroppens kikkhull, utstøtt, forlatt, overgitt til sig selv og sine fattige jordsanser og famlet utrøstelig op med hendene og vilde åpne døren igjen. I stedet fornam han sin dype avmakt og fattet sin ufullkommenhet på en mer våndefull måte enn han noensinne hadde gjort. Han var som styrtet ned i et dyp, han var en blind som prøvde å se, en tungeløs som prøvde å tale.»

Bjørn-Hansen spør videre om Scott tror på reinkarnasjon og da svarer Scott «kanskje kunde jeg svare som Mester Eckehart gjør (men riktignok i en annen forbindelse) at det er hverken det ene eller det andre, men helt annerledes enn vi forestiller oss det». Han refererer til det som «rykket» eller «glimtet», at mennesket har blitt seks- eller syv-sanset og umulig å forstå for mennesker som ikke har opplevd det. Han fraråder den unge mannen å ha en prøveforelesning om *Fergemannen* fordi det blir umulig å forklare hva han egentlig mente, og han råder ham derfor til å velge en annen bok.

I *Sommeren*, som er en av bøkene fra triologien *Drøm om en drøm* i likhet med *Høsten* og *Våren*, skriver Scott

om *Jedermann*, et «skuespill» Finn har sett på en av sine reiser til Tyskland som skal være inspirasjonen til hans neste skuespill med navn *Skibet*. I motsetning til *Jedermann*, hvor Gud er høylytt og nesten skremmende, så vil han at Gud skal spilles på en forsiktig og varsom måte. (Kanskje mer som Vårherre i *Det gyldne evangelium*?)

Scott har aldri gitt ut et skuespill med navn *Skibet*, men det hevdes at nettopp *Jedermann* gav Scott inspirasjonen til *Fergemannen*.

Jedermann vises den dag i dag på Salzburgfestivalen som holdes hver sommer. Salzburgfestivalen beskriver det slik;

«*Jedermann*» er basert på de gamle, middelalderske moralskuespill, men er tilpasset moderne dramaturgi. I «*Jedermann*» opptrer Gud, Døden, Djevelen og andre abstrakte skapninger som personer. Den rike *Jedermann* står plutselig ansikt til ansikt med Døden, som kaller ham til hans dom. På sin siste reise kan han ta med seg ledsagere, men han blir forlatt både av sin lojale tjener, av sine venner og av sine penger. Rollefigurene Gode gjerninger og Troen hjelper ham frem til anger og omvendelse så han kan redde sin sjel før han senkes i graven».

(http://www.salzburg.info/en/art_culture/salzburg_festival/salzburg_festival/jedermann)

Fergemannen fikk blandet kritikk den gangen den kom ut, men journalist Alf Harbitz skrev at Scott hadde satt et gyllent spir over sin diktning med sin siste bok *Fergemannen*, og da ble han veldig glad, ifølge hans kone Birgit Scott.

Gabriel Scott 1891

Scott skriver også at «Og det var hyggelig å få brev fra en ung mann - etter det inntrykk jeg har, stiller store deler av ungdommen seg avvisende eller uforstående til et livssyn som mitt».

Han forteller Håkon Bjørn-Hansen at han prøver å forklare noe av det han har opplevd i *Helgenen*.

Sitat fra *Helgenen*;

«I benveien mellem Hørte og Gisholt ligger det enda en vakker løvlund, her satte han sig i lynget og helte ryggen imot en stubbe. Det var kommet en matthet over ham, likesom en søt svimmelhet, han vilde bare sitte en stund og hvile sig litt til det gikk over. Men som han satt der og lyttet til farvene, blev han på en usigelig måte rykket ut av nuet og tiden og forenet med tingene om sig og erkjente dem slik som de var. De var ikke lenger noe for sig, de omsluttet ham som en del av ham selv, han var i dem som i en kåpe og fornåm isammen med dem og var det alt, både toner og farver, både luften og lyset og marken og trærne. Det levde i ham, det følte i ham det opfattet igjennem ham – han var som dets levende ånde og gikk op i det fult ut, mens det blandet sitt vesen med hans. Og mens han satt der i henrykt skuen, var det som tilværelsens understrømmet imot ham fra alle kanter og møttes i ham og blev i ham som et uendelig velbehag og løftet ham høiere og høiere op. Men gjennom alt gikk det et lys, som blev sterkere og klarere og renere inntil tingene ophørte å være og lys og farver og lykke var ett...»(Side 124)

Jeg synes vi også får et inntrykk av dette i både *Hyrden* og i fortellingen *Even Sandigers syn; En julehistorie fra gamle dager*.

På side 40 i *Hyrden* står det;

«Jeg fik som barn en uryggelig visshet om at naturen var ikke alt, at det var noget hinsides tingen, noget ophøiet, noget mystisk, som tidlig vakte min ærefrykt. Og denne visshet har jeg beholdt, den har ingen filosofi kunnet rokke, den har været grundstenen under min tro, naturligvis har jeg hat mine tvil, naturligvis tviler jeg enda, men tvilen gjælder ikke dette ene, at tilværelsen bunder i mystik og er tingenes begyndelse og ende. Tvilen gjælder ikke kjernen, men skallet,

eller det, som i allefald for meg er skallet, jeg er paa ingen maate overbevist om at min kirke har ret i alt – med andre ord at den har formaad at gi os det fuldgyldigste utryk for det, vi kalder vor kristne tro. Jeg er bare overbevist om, at det vi kalder Gud er til».

I *Even Sandigers syn; En julehistorie fra gamle dager* fra 1928 står det;

«Han kunde ha det slik, sier folk, som har opbevaret mindet om ham, at han plutselig gikk istaa best som han stod og snakket med nogen eller var optat paa anden vis og sank stiltferdig overende paa bakken som han var slagrørt på nogen maate og var væk for en time eller to. Allikevel var han ikke uten bevissthet, øinene stod aapne paa ham og var klare og blaa og vaakne, det var heller ingen slags kramper at merke, ingen vridninger med kroppen og armene, det var heller at kroppen visnet, uten at aanden sluknet for det. Til tider fik han stunder til at sette sig, inden legemet døde hen – der sat han med aapne øine og stirret og saa frem med et merkelig uttryk, som gjorde at folk forstummet omkring. Det var tydelig at forstaa at han ikke var uten opfatning, uten sansing av tingene rundt ham, han baade hørte og saa – men han hørte og saa likesom længer, utover tingene, bakenfor tingene. Tingene selv ble som ingenting og rykket i bakgrunden for noget større, som overskygget dem holdent og helt. En annen verden aapnet sig for ham, en større verden, en høiere verden som er lukket for mennesker flest.» (Side 23).

Spinoza blir nevnt i Scotts litteratur, blant annet i *Høsten*. Spinoza er en av de største filosofene fra 1700-tallet som vi kjenner til. Det sies at Spinoza var panteist, hvor panteisme kan deles inn i to versjoner. Den ene er at «Gud er alt og alt er Gud» og den andre er at «Gud er alt og overalt og at Gud kan finnes i alt». Den siste versjonen er immanentist panteisme hvor det i tillegg til naturen er et overnaturlig og guddommelig element. (Stanford Encyclopedia of Philosophy). Det har blitt hevdet at Scott også var panteist, i likhet med Spinoza.

Jacob Jervell og Steinar Lindvig mener derimot at Scott var Teo panteist. Det vil si at «Alt er i Gud». Som Lindvig

skrev i *Treskoposten* februar 2015; «Gudstroen kan ingen ta fra Gabriel Scott, men det er en gud med liten «g» (guddom er bedre) og henrykkelsen er TEO-isme» og som Jacob Jervell skrev i *Gud velsigne Vårherre*; «Det har vært hevdet at Scott egentlig er panteist, og at han hentet sin Guds- og naturforståelse fra Spinoza. Men Scott er åpenbart ikke panteist; hva han står for er ikke tanken om Gud er i alt, men heller det som kalles teopanteisme, nemlig at alt er i Gud».

Vi vet at Scott er opptatt av naturen, og mye av hans diktning omhandler den tiden han bodde i Høvåg, noe jeg ikke har vanskeligheter med å forstå! Vakre naturskildringer finner vi i mange av Scotts bøker.

«Høvåg gamle prestegård. Den nye prestegården ser du i bakgrunnen ved siden av den høye grana som Gabriel Scott plantet som liten.»

«Naar jeg tænker tilbage paa denne egn mindes jeg den som et sted, hvor tiden likesom altid stod stille. Der var noget forglemt, bortgjemt ved landskapet— det var, som det laa slik til, at tidshjulet ikke kunde faa rigtig tak paa det. Hvad der end skedde rundt om paa jorden, saa kom det aldrig til at angaa stedet her». (Fra *Det spøker; historier fra det gamle prestegaardskjøkken*, 1911, side 4).

«Her oplevet han glædesstunder, tidløse timer saa fulde av lykke som det kan bli et menneske forundt. Han laa og blev som helt borte imellom, slap sig likesom selv ut av hænde og overgav sig til altet isteden. Vandet under ham, himmelen over ham, jorden, suset og alt som var – han kjendte sig fast omsluttet av det og fornemmet isammen med det og var ikke lenger bare én. Det kunde være en vaarnat, kanskje, ærfuglen kom svømmende ind paa bukten, spovetrækket gik fløitende over han – Gud, han visste i disse nætter at han hadde gjort det eneste rette og fulgt et kald indi sig selv...» (Fra *Alkejægeren*, 1933, side 255)

I *Helgenen* skriver Scott om hvordan Gud viser seg for Even da alle trærne og blomstene lyser i mørket, hver stein og hvert insekt, noe som gir oss et innblikk i hvordan Scott opplevde sine «glimt» eller «rykninger» som han kalte dem. Vi får også denne følelsen når «pater Julius» fortsatt er barn i *Hyrden*. Tar vi Kristofer fra *Stien* som finner «dombjella» og hvor glad han blir i denne så tror jeg at Gud eksisterte i lyden av den og stem-

ningen som denne lyden fremkalte for Kristofer og at det var slik Gabriel ville formidle det.

Spinozas filosofi bygger på at Gud skapte verden, men at den er bundet av naturen og naturens lover, noe vi også finner igjen i Scotts litteratur, spesielt i *Hyrden* hvor «pater Julius» ikke kan forklare alt som skjer, i hvert fall ikke de grusomme tingene i verden, men at vi er bundet opp mot naturlovene.

Scott var, i likhet med Spinoza, sterkt imot den tradisjonelle kirken og teologer generelt. Han mente de kvalte det essensielle ved mennesker med sin selvgodhet og fordommer. Den absolutte sannhet som hevdes å stå skrevet i *Bibelen* har Scott vanskeligheter med å forstå. Han mener at deler av *Bibelen* er menneskeskapt og derfor ikke den absolutte sannhet som den tradisjonelle kirken hevder.

Spinoza skriver blant annet dette i *Ethics* (Spinozas største verk); «Gud er ikke en mål-orientert planlegger som deretter dømmer ting etter hvor bra de samsvarer med hans formål. Ting skjer bare på grunn av naturen og dens lover. Naturen har ikke noe oppsatt mål. Alle ting fortsetter på grunn av en evig nødvendighet i naturen. Å tro noe annet vil være å be til den samme overtro som er kjernen i organisert religion». (Stanford Encyclopedia of Philosophy)

Scott må ha vært en modig mann med sine tanker og overbevisninger. Med tanke på hvor stor innflytelse kirken hadde på den tiden og at hans egen far var teolog, må det ha krevd stort mot. Han sier også noe om dette i *Somme-*

ren hvor Finn kritiserer sterkt de som følger «alle» de andre, de som er redde for å skille seg ut, redde for å bli utstøtt og holder seg til det «alle» mener. Han var nok en sterk mann denne Gabriel Scott, og tro mot sine overbevisninger tross motgang og kritikk.

For meg representerer Svein i TV-serien *Petter uteligger*, som akkurat har blitt vist på TV2, hva Scott mente med nestekjærlighet og nøysomhet. I episoden hvor Svein, som hverken har sted å bo eller andre materialistiske ting, får en pølse av noen tilfeldige og velger å dele denne med Petter. Her ser vi hvordan en person som ikke har noen verdens ting velger å dele det lille han har. Hvis flere hadde vært som han så ville verden vært god.

Min personlige favoritt blant Scotts bøker til nå er *Stien*. Jeg tror faktisk ikke det er noen andre bøker som har grepet meg på den måten før, men alle bøkene jeg har lest har gitt meg noe på et eller annet plan. Jeg har fortsatt mange Scott-bøker igjen og gleder meg til å ta fatt på dem.

Jeg tror vi alle hadde hatt godt av å lese mer av Gabriel Scott i den verden vi lever i dag. Det er lett for at man mister seg selv i nåtidens «kaos», men med en god Scott bok vekkes det noe i deg som får deg til å tenke. Scott kan lære hver og en av oss noe om «kunsten å leve» og ikke minst å være gode mot hverandre!

«Store-Johannes» om Gabriel Scott

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

Sjefredaktøren i Fædrelandsvennen gjennom 33 år fra 1946 til 1979, Johannes Seland, noen kalte han «Store-Johannes», og det var et hedersnavn, var ikke bare stor av korpus der han vandret gjennom byens gater og sine redaksjonslokaler på torvet i Kristiansand. Han var stor som personlighet og sørlending og raus i sin portrettering av mennesker han møtte. Disse egenskapene fikk han til fulle utløp for gjennom de 13 årene han som pensjonist gledet så mange med serien, nettopp med navnet Mennesker jeg møtte. Serien som i 1991 i Kristiansands jubileumsår skiftet navn til Mennesker vi minnes og som omfattet hele 300 velskrevne bidrag av stor verdi for hans samtidige og etterkommere, lenge etter at han gikk bort 87 år gammel i 1999. Da Oddvar Munksgaard en gang intervjuet han i avisen, sa han dette:

«Det var på forsommeren 1986 jeg kom med de første portrettene. Jeg hadde ingen planer om å holde på så lenge. Jeg trodde folk ville bli lei av dem. Men responsen, særlig fra eldre mennesker med noe perspektiv på livet, var ganske enkelt enorm. Da jeg satt som den daglige redaktør, var det sjelden å oppleve at leserne responderte. Men dette var så moro at jeg måtte fortsette.

Jeg skrev om dem jeg personlig hadde møtt og om møter jeg hadde registrert som en opplevelse. I mange tilfelle resulterte møtene i vennskap på det personlige plan, og de ble bidrag til min egen utvikling, fordi personene hadde et arsenal av kunnskaper jeg kunne øse av. – Lageret av dem jeg hadde møtt, begynte å minke, men de store sørlendingene som gikk over i historien før min tid, burde ikke gå i glemmeboken».

I et portrettintervju med Birger Folmar for Dagbladet Weekend var oppslaget om Johannes Seland overskriften «Sørlandet en hage å drømme i». Så uttalte Seland, og det kan tjene som en innledning til hans portrett av Gabriel Scott:

«Landsdelen er gammel nok, men navnet er nytt». Og det er frem for alt ikke et geografisk navn, men et karakternavn. En begeistret skribent har kalt den blide kyststripe for Norges Riviera, en annen lyrisk dikter har betegnet det som «Sommersmilet i norsk natur» Sørlandet - det samler land og sjø i et fang.

Jeg sa at Sørlandet er et karakternavn. Det er mere enn et spørsmål om geografi, historie og språk. Det er et spørsmål om innhold. Og alt det som samler seg i ordet topografi. Om natur og folk. Vi vet at fjellene ikke er de høyeste her, at fossene ikke er de veldigste, at fjordene ikke er

de dypeste og villeste. Men like sikkert er det at en sørlandstype kan settes opp mot typen fra øst og vest og nord og det enda Sørlandet ikke er et ensartet land og et ensartet folk. Både natur og folk finnes i to typer, en ved havet og en oppe i heiene. Sant å si er Sørlandet et ganske underlig påfunn av Vårherre. Ja da Vilhelm Krag fant på navnet Sørlandet var det som han skjenket et gammelt barskt vinterland en hage å drømme i. Det var musikk og sødme i navnet. Ingen prakt og glans, men en stillferdig inderlighet som føles som en lise i sinnet.

Sterkest er vel Sørlandet ute mellom skjærene, inne i fjordene og i ytre delen av dalene. Her folder seg ut til fulle det bløte og blide som er Sørlandets egentlige merke i natur, i språk, i folk. Sørlandet, navnet tenner en tone i sinnene. Der denne tonen stilner, der slutter også Sørlandet. For Sørlandet - det skal vi huske, er ikke i første rekke geografi, men kjærlighet. Sørlandet er detaljenes land. Naturen har som oftest et smålendt, avgrenset preg. Det rykker gjerne inn på oss på et eget intimt og fortrolig sett. Det trange og det åpne skifter i stadig vekselspill.

Men sørlendingen? – Ja, menneskene som bor her - de krever lydighet Det kan ta tid før man blir var deres underfundighet for den har ofte dobbelt bunn. For å tale med Gabriel Scott: Dypest i folksjelen ligger en dyp, nedtuktet følelse, en stille resignasjon som unndrar seg enhver tilnærming og som tør være deres bærende undergrunn, humorens kilde og lønnlige rot. Sørlendingen er nok medgjørlig, men bare til en viss grad. Det er noe ved ham som minner om et garn, det gir etter for trykket, men det slipper

ikke fisken igjennom. Og språket, det har rokokkoklang. Det ligger nær dansk. Derfor har det store muligheter for nyantering. Sørlendingen er stillferdig og tålmodig, litt innesluttet kanskje, men lun og gemyttlig og sindig og småpussig. Men ytterst på kysten møter vi sjansetakeren, kapergastenes etterkommer, mannen og kvinnen som kan seile i motvind og ta en risiko med sammenbitte tenner. Slik er Sørlendingen».

Mennesker vi minnes: Gabriel Scott

Av Johannes Seland

Gabriel Scott hadde Høvåg som barndomsbygd, og hans verden strakte seg fra Mandal til Arendal. I denne lille verdens stillhet og ettertenksomhet skapte han en diktning som bar bud til alle mennesker. I tidens fylde skrev han Kildenbrevet om fiskeren Markus. Det er den stilleste og skjønneste bok i norsk litteratur.

Mange gode bøker kom fra samme forfatter. Fra tid til annen dukker den kristiansandske scene opp i fortellingen – Kuholmen og Framnes, Bryggebakken og Domkirken og Wergelandsparken – det er vesentlig i beretningene om Sebal- dus' sjel og hans ferd på jorderike at Scott leilighetsvis beveger seg i dette terreng.

Men da Kristiansand i juli 1941 feiret sitt 300-årsjubileum strømmet ungdomsmi- nene inn over den samme Gabriel Scott:

– Jeg kom fra det det vakre idylliske Høvåg for å gå på skole i Kristiansand over nyttår 1887, fortalte han. Etter hvert kom jeg på god fot med en rekke av skolekameratene mine. En tid bodde jeg i Østre Strandgate, sikkert en av de stilfulleste gater som norske byer har hatt å oppvise. Når jeg spiste frokost i grålysningen så jeg ofte solen stå rett opp av sjøen. Den gyllet luften og vannet omkring. Så bar det av sted til skolen. Foran meg gikk det somme tider en gutt liksom på lange, tynne stylvter – han hette Vilhelm Krag og bodde litt lenger oppe i gaten. Han var en ualminnelig pen gutt- *gutt* passer forresten ikke, han var så merkelig voksen alt, en moden yngling å kalle for, veloppdragen og høflig. Det var noe stillferdig og dempet over ham som skilte ham ut fra alle oss andre – der var stil over ham så ung han var. Og han var en sjelden snill kar, jeg har ennå ikke glemt at han en dag i skolegården kom bort til meg ganske av seg selv og tilbød seg å lese privat med meg og hjelpe meg med matematikken uten en øres vederlag – han hadde hørt at jeg var en sinke der. Slik var jeg på besøk hos ham noen ganger. Han bodde i et værelse ut mot gaten, langt og smalt som futteralet til en sølvskje – det passet til fasongen hans, tenkte jeg – og det var pyntet med to kårder som hang i kryss nede ved døren. Så skulle vi til med matematikken. Men jeg satt stadig og tenkte på kårdene og Vilhelm hadde kanskje et vers i hodet – i alle fall gikk det dårlig med undervisningen. Men snilt av ham var det nå likevel».

I den andre enden av Østre Strandgate, fortsatte Scott, bodde en helt annen mann med en helt annen natur. Det var gamle, ærverdige stiftsprest J. M. Brun. Jeg husker ham vesentlig som en slags

Esaias som vandret omkring i erindringenes verden med et fjernt blikk under den grublende panne. Vilhelm Krag var dikter og jeg var dikter – men stiftsprosten var også dikter, det var det som var det merkverdige – det var tre diktere i Østre Strandgate, og jeg har ofte undret meg om ikke stiftsprosten kanskje var den beste av oss. Han skrev et dikt mens jeg gikk på skolen, det sto i en av byens aviser og gjorde et sterkt inntrykk på meg, jeg husker de første linjene fremdeles: «endnu løber solen sin runde – og halvmaanen fullender sin ring...» Det er en pompøs og storladet begynnelse som går selve Kingo en høy gang.

Om resten av diktet holdt hva det lovet, så har stiftsprest Brun fortjent et et minneblad i litteraturens bok. Er det noen i Kristiansand som kan skaffe diktet til veie?

– Selv fikk jeg, bemerket Scott, mitt første dikt på trykk i en liten avis i Kristiansand – et lite radikalt målblad som jeg ikke kunne utstå, men som jeg forsøkte likevel- «Sæbyggjen» het det og hadde Gunnar Rysstad som medlem av redaksjonen. Mitt dikt var ikke så godt som stiftsprestens, jeg var også bare sytten år. Men du store hvor det gjorde meg lykkelig den gangen! Jeg har jo skrevet atskillig siden da- allikevel, allikevel ingenting har gjort meg så glad som dette første diktet i «Sæbyggjen». Og enda sto ikke navnet mitt under...

– Det har kanskje gjort sitt til, smilte Gabriel Scott, at både stiftsprosten og Vilhelm Krag bodde i samme gaten som jeg selv – i alle fall er Østre Strandgate siden kommet til å stå for meg som det egentligste uttrykk for Kristiansand. Den virket så fornem fremfor de andre der den lå med sin ene husrad og så utover Retranchementet, ut over verden og gamle haver med kuplede trær og hvelvete lysthus. Det var noe tilbaketrukket over denne gaten, noe velgjørende dempet og rolig. Husene selv var så vakre og stille – så enkle og smakfulle

i sin rolige stil. Den kunne være de eldres gate – de som var ferdig med ungdommen og hadde vendt støyen og uroen ryggen og satt og meditere over livet. Den kunne også være patrisiernes gate, for den gang var det patrisiere til, stillferdige eldre damer og herrer med et forunderlig nobelt vesen, mennesker fra en bedre tid enn vår. Og den kunne være kveldens gate, skumringens stemningsmettede gate, når mørket kom sigende inn fra sjøen og litt etter litt lukket for utsynet og fylte sinnet med undring og drøm.

– Det er lenge siden nu, det er lenge siden nu. Den gamle gaten er borte. De gamle slekter har faret hen. Stiftsprosten er død, Vilhelm Krag er død. Men – «endnu løber solen sin runde, og halvmaanen fuldender sin ring»- og det kan ennå komme til å skje ting som står i den oppgående sols tegn og bringer lykke og fred og kaster sitt lysskjær over slekten. Jeg håper at det vil dages snart, og jeg sender mine varmeste ønsker for Kristiansands trivsel og fremgang og en hjertelig hilsen til de venner og kamerater som ennå ikke har lagt vandringsstaven ned. Sa Gabriel Scott.

– Ordene falt på et tidspunkt – i juli 1941 – da Hitler-Tyskland nettopp hadde åpnet sin gigantiske offensiv mot Sovjet, Norge levde under nazistisk okkupasjon, tyske soldater trampet i Kristiansands gater, og noen feiring av byens trehundreårsjubileum var ikke å tenke på.

– Men drømmen om bedre dager som ville komme, med oppgående sol, lysskjær over slekten, lykke og glede og fred – den drømmen levde videre i alle nordmenns sinn. Det visste Gabriel Scott. Friårenhet, rettsinn og ridderlighet var hovedpunkter i hans ungdoms uskrevne lover.

– Måtte det alltid være slik.

Førjulshygge i Lillesand!

Av Ingjerd Modal

En hyggelig søndags ettermiddag i Lillesand er til ende. Rundt 25 personer fant veien til Lillesand folkebibliotek 13. desember hvor Peer Rødal Haugen i Gabriel Scott Selskabet presenterte tre nyttgivelser i Scott-Selskabets regi. De nye bøkene er «Hellig Tre Konger», «De vergeløse» og «Sanketeina 3». Den siste er en samling historier fra innlandet som Gabriel Scott har skrevet i forskjellige julehefter og tidsskrifter. Haugen nevnte også at Bokklubben har gitt ut «Tante Pose» som nå er i salg gjennom Gabriel Scott Selskabet.

Arrangementet startet opp på biblioteket, hvor vi fikk høre «Et vintereventyr» hentet fra julehefte «Julehilsen» fra 1918. Historien foregår ute på Ramsøya under Napoleons krigen.

Terje Ellefsen gledet oss med sine egne, artige viser og Anders Bjørnholmen geleidet oss galant gjennom programmet. Deretter ventet en herlig julemiddag på oss over på Lillesand Hotel Norge. Under desserten fikk vi en god historie fra Gabriel Scotts første jul på prestegården i Høvåg. Terje Ellefsen hadde med gitaren over på hotellet og vi fikk høre flere av hans viser.

Harde Johannessen imponerte oss virkelig med sin store juleheftesamling. Den var sortert og stilt ut på en særdeles informativ måte til stor glede for de fremmøtte. Alle heftene inneholdt fortellinger skrevet av Gabriel Scott. Harde hadde med seg 50 julehefter og mente at Scott hadde skrevet historier i mer enn 120 julehefter. Det var en utrolig flott samling!

For øvrig gikk salget av nye Scott-bøker friskt unna, og mange fikk sikret seg nyttgivelser til gaver og lesestoff i julen. Vi takker Gabriel Scott Selskabet, Lillesand folkebibliotek og Lillesand Hotel Norge for en flott ettermiddag og håper det kan bli flere slike lyse, hyggelige arrangementer fremover.

Terje Ellefsen gledet oss med sine egne, artige viser og Anders Bjørnholmen geleidet oss galant gjennom programmet.

For øvrig gikk salget av nye Scott-bøker friskt unna

Harde Johannessen imponerte oss virkelig med sin store juleheftesamling.

Gabriel Scott

– intervjuet av klasseavisa «Blekkspruten»

I 1949 gikk Magnhild Bergh (nå Teistedal) i 5. klasse på Gamlebyen skole i Arendal. Der fikk hun og ei klassevenninne, Lita Bjerkholt (nå Henriksen) i oppdrag å intervju Gabriel Scott i hans hjem, Maagereirot. Det praktiske hadde nok «frøken» ordnet med.

Avtalen den gang var at intervjuet ikke måtte komme i noen avis, men siden det nå er gått over 65 år, regner Magnhild det er greit at Treskoposten setter det på trykk.

– Vi var jo litt spente da vi tok Skilsøyferja til Tromøya, forteller Magnhild, som mener å huske at turen kostet 25 øre hver vei.

Fra ferjekaia gikk turen til Scotts hjem, Maagereirot.

– Scott tok vel i mot oss, der han satt bak et stort skrivebord i arbeidsrommet sitt. Vi spurte i tur og orden, og Scott svarte hyggelig og høflig på alt vi ville vite. Litas onkel, Trygve Bjerkholt, som var journalist i “Vestlandske Tidende”, hadde hjulpet oss med spørsmålene. Da intervjuet var over, ble vi traktert med varm kakao og fersk, hjemmebak kringle, servert av ei hyggelig dame, inne i den lyse og koselige stua, minnes Magnhild.

Selv om hun ikke husker samtalen der inne, ble det i hvert fall et hyggelig minne fra en solskinsdag i 1949.

– For oss ble dette en stor opplevelse, forteller Magnhild, 66 år senere, og viser oss spørsmålene de stilte og svarene forfatteren ga:

1. Hvor er De født?
Jeg er født i Leith i Scotland.
2. Hvordan likte De å gå på skolen?
Jeg likte det veldig dårlig, jeg syntes det var aldeles forferdelig.

3. Var de flink i norsk?
Det er vanskelig å svare på. Men jeg var svært dårlig i rettskrivning. Min lærer sa at hvis jeg hadde vært bedre i rettskrivning, hadde jeg fått en bedre karakter.

4. Hvilket fag likte De minst?
Det måtte vel bli matematikken.

5. Hva tid begynte De å skrive?
Mitt første vers laget jeg da jeg var 7 år, og jeg begynte å skrive da jeg var 9 år.

6. Hvorfor skriver De nettop Sørlands-historier?
Jeg skriver jo ikke bare Sørlandshistorier, men det jeg skriver om Sørlandet kommer av at jeg kom hertil som barn, og jeg synes det er så pent her nede.

7. Kjenner De noen fanter personlig, og har De hatt noen opplevelser med dem?
Ja, jeg kjenner mange, og jeg har vært ombord og pladret med dem helt fra jeg var gutt.

8. Kjenner de Peder Ro?
Ja, bevares, visst kjente jeg ham!

Magnhild Teistedal

9. Hvor har De fått den utstoppede alligator henne som henger på veggene?
Den var i huset da jeg kjøpte det. Så blev den ropt opp til auksjon og jeg kjøpte den. Jeg tenkte at den skulle være et lykkedyr, og spikret det opp på veggene.

10. Hva kan det være at De har kalt katten Markussen?
Jo, det kommer av at da jeg så ansiktet dens, tenkte jeg: Du passer til å hete Markussen. Det er ofte en kan se på folk hva de passer til å hete.

11. Hvordan liker De katter?
Fryktelig godt! Det er det deiligste dyr som finnes.

12. Har De noen gang laget mat selv?
Ja, mangfoldige ganger, minst 100 ganger. Jeg har bodd ganske alene, og da måtte jeg lage alt maten alene. Derfor kan jeg steke fugl og fisk.

13. Hva er Deres livrett?
Jeg må vel si: Spekesild!

Stein Gjulem

Magnhild Bergh

Scott i "Sørlandet Den mangfoldige landsdelen"

UiAs Olav Breen, godt hjulpet av kona Ellen Breen, kom rett før nyttår ut med reisehåndboken Sørlandet Den mangfoldige landsdelen. Fædrelandsvennens anmelder ga den terningkast seks og skrev at den trolig er den beste reisehåndbok om Sørlandet som noen gang er utgitt. Boken inngår i Portal forlags reisebibliotek og forteller levende om Gabriel Scott, illustrert med foto av Scott- bautaen ved Høvåg kirke:

– Foran Høvåg kirke står der et minnesmerke over Sørlandsforfatteren Gabriel Scott (1874-1958), som kom hit da han var 8 år gammel, og bodde her til han var 13. I bøkene sine vender han stadig tilbake til barndommens opplevelser av folk og natur i Høvåg. Romanene handler ofte om enkle mennesker, som Scott skildrer med forståelse og kjærlighet - og en mild humor.

Ingen har gjengitt Sørlandets stillferdige, småpussige tone så sikkert som som Gabriel Scott. Han beskrev landsdelen i lyse og smilende sommernetter, men også på barske høst- og vinterdager når stormen ulte og skutene mistet kursen og forliste utenfor kysten. Med hele sin sjel levde han seg inn i dette landskapet. Han fikk også frem noe av det sentrale ved sørendingen: humoren, beskjedenhet, men også smålåtenheten og narraktigheten.

I boka *Kilden- eller brevet om fiskeren Markus* har han reist et minnesmerke over sørlandsk lynne som er uimotståelig i sin troverdige sjarm. Foruten denne boka, som kom i 1918, er han nok mest kjent for *Det gyldne evangelium*, som ble utgitt tre år seinere. Et par av Scotts bøker er blitt filmet. Den mest kjente er nok Fant fra 1937 med Alfred Maurstad (1896-1967) i en av hovedrollene. Tobindsromanen *Jernbyrden* ble dramatisert av forfatteren Rune Belsvik i 2009 og spilles gjerne i siste halvdel av juni i Åmland-skogen i Høvåg.

Det går bru over den 200 meter lange Kasenkanalen, som forbinder Isefjærfjorden med Kvanneidfjorden. Like ved brua er det en idyllisk rasteplass. Kanalen, som tidligere var en gammel sjøvei, har åpnet opp for båttrafikk inn til Kjerkekilen. Der kanalen nå går, gikk veien til Kvanneid før. Her regjerte det lokale spøkelseset

setassen, kjent fra Gabriel Scotts Pider Ro- historier. Skulptøren Brit Skajaa har gjenskapt Kassetassen og plassert han på bergveggen over kanalen. Vannveien ble gjenåpnet av daværende miljøvernminister Thorbjørn Berntsen i 1995.

K & TE

Bli med til Dinkelsbühl 7-12/9 !

Vil du bli med på tur til Dinkelsbühl 7. – 12. september i år?

Den er Tysklands best bevarte middelalderby. Gabriel Scott elsket den, og var her flere ganger. I 1936 var han her et helt år og skrev *Helgenen*. Det ligger en fortryllelse over Dinkelsbühl.

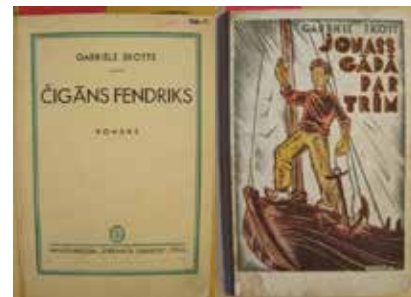
Vi vil bo på Hotel Weisses Ross hvor Scott med familie bodde første gang de var her, i 1907.

Berit Junge Henriksen og Arne Henriksen guider oss rundt. De har vært her nesten hver sommer siden 1999. Vi tar fly fra Kjevik til München, og kjører nordover i en time til Dinkelsbühl. Vi leier minibuss eller privatbiler i München, alt etter hvor mange vi blir.

Påmelding innen 1. juni til Harde Johannessen hardej@hotmail.com tlf 907 59 519.

Bli med og få *Kilden* gitt ut på latvisk!

Har du lyst til å bidra til at *Kilden* blir utgitt på latvisk? Nå har vi startet en aksjon for å gjøre denne boka tilgjengelig for latviske lesere. Vi håper å få mange av Gabriel Scott Selskabets medlemmer med på laget!

Hvorfor *Kilden* og hvorfor Latvia?

Kilden er den Scott-boka som er oversatt til flest språk, 7 språk. **Men den har foreløpig ikke blitt oversatt til latvisk.** *Fant* derimot, kom ut på latvisk i 1937, og *Hollender-Jonas* i én bok i 1939. Nå vil vi også gi ut *Kilden*, og *Gutten i røyken* kom ut som ei bok i 1939.

I Latvia har det alltid vært stor interesse for Norge og de andre nordiske land, og over 100 norske forfattere er oversatt til latvisk. I mellomkrigstida, da Latvia var en selvstendig stad, ble det for eksempel solgt nærmere 900 000 Hamsun-bøker på latvisk. Og altså også en del av Gabriel Scott.

Fant kom ut på latvisk 1937 og *Hollender-Jonas* og *Gutten i røyken* kom ut sammen i én bok i 1939. Nå vil vi også gi ut *Kilden*.

Latvia har vært uavhengig siden 1991.

Hvorfor vil prosjektet lykkes?

Nå vil vi re-introdusere Gabriel Scott i Latvia via kontakter som vårt medlem gjennom flere år **Hege Boman Grundekjøn** har skaffet. Hun utgav i 2009 en bok om betydningen av Knut Hamsuns forfatterskap i Latvia, og hun har bl.a. fått kulturpriser i Latvia i 2007 og 2011. Hege har for øvrig vært engasjert i menneskerettigheter i «Østblokk-landene» siden hun gikk på gymnaset, og har som jurist bl.a. arbeidet som byråsjef i Finansdepartementet. Hun er gift med Arvid Grundekjøn, som ble utnevnt som honorær generalkonsul for Latvia i Norge i 1992 og som på Sørlandet er mer kjent som ordfører i Kristiansand 2011 - 2015. **Hun har kontakter med sentrale personer som gjør det mulig å få en flott boklansering i Latvia.**

Arvid (f.v.) og Hege Boman Grundekjøn har gode kontakter i Latvia. Her sammen med Latvias president Andris Berzins i 2014. Foto: Latvias utenriksdepartement

- Jeg kjenner blant annet sjefen på Nasjonalbiblioteket i Latvia, så kanskje kunne vi få en boklansering der? **Den som intet våger intet vinner! Jeg vil anbefale å oversette *Kilden*, for temaer som menneskeverd, moral, mobbing og fattigdom er sentrale i samfunns-debatten i Latvia i dag,** sier Hege Boman Grundekjøn

Hvem organiser utgivelsen?

Snorre Karkkonen Svensson vil organisere oversettingen, trykking og markedsføring, og søke om oversetterstøtte fra organisasjonen NORLA som gir støtte til oversettelser fra norsk til latvisk. **Snorre har gjennom en årrekke arbeidet med latvisk-nordiske forbindelser som lærer, skribent og kulturformidler.** Han har tidligere blant annet gitt ut Tarjei Vesaas, Erlend Loe og Kjell Askildsen på latvisk. Boka vil gis ut på forlaget Vardu varti – «Ordenes port». Totale kostnader er beregnet til 53 000 kroner.

Hvordan kan du hjelpe med å få dette til?

Du kan være med å støtte prosjektet med å **betale for eksempel 200, 500 eller 1000 kroner** til Gabriel Scott Selskabets konto 2850.05.04872 og merke innbetalingen med «*Kilden* på latvisk».

Alle som støtter prosjektet vil bli nevnt og takket i begynnelsen av boka, hvis man ikke reserverer seg mot det. Dersom du bidrar med 400 kroner eller mer, vil du også få **et gratis eksemplar.**

En av idéene vi har, er å tilby et klassesett av *Kilden* til en latvisk gymnasklasse, og å lage en rapport fra dette i Tresskoposten. I neste nummer vil vi fortelle hvordan arbeidet med utgivelsen går.

Snorre Karkkonen Svensson er opprinnelig fra Oslo, men har gjennom et par tiår vært en ivrig formidler av nordisk kultur i Latvia.

Harde Johannessen

Scott stadig i vinden

Skuespiller og Scott-venn Ole Geir Feste vil nå feste grepet om ungdommen. Ikke unaturlig starter han i Høvåg. For som han sier: *Gabriel Scott er en betydelig person i bygda*. Derfor kommer han 11. mars til Høvåg skole for å fortelle om Gabriel Scotts litteratur for ungdomsskoleelevene, altså de heldige unge høvdingene i 7. - 10. klasse.

Jeg ser frem til dette. Jeg skal fremføre Pider Ro i nesten en time, forteller Ole Geir til Høvågavisas redaktør, Arnt Georg Arntsen. og håper at flere unge, i Høvåg, og ellers på Sørlandet, vil fatte interesse for Scotts litteratur.

Ole Geir Feste

Professorer ønsket seg Gabriel Scott. To av Universitet i Agders best meriterte professorer og litteraturkjennerne, Jahn Holljen Thon og Bjarne Markusen viste interesse for Gabriel Scotts litteratur i UiA Senioruniversitetet, der de holdt foredrag om General Oscar Wergeland på selve 200-årsdagen for feiringen av han. Som honorar ønsket de seg henholdsvis *Det gylne evangelium* og *Pider Ros historier*.

Senioruniversitetets ledelse anbefaler at slike gode ønsker følges opp i de mange fora og foreninger som en varig gaveglede. Dette i stedet for å gi, i og for seg velmente blomster, som gjerne visner etter høyst en uke.

Hjelp, jeg kan ikke leve uten Kilden! Treskopostens journalisters tidligere så gode nabo, Kirsten Heinecke, nå fraflyttet til Elvegaten 14A, opprettholder fortsatt kontakten med oss om Scott. Nylig fikk vi denne alarmerende telefonen fra henne: *Hjelp, jeg kan ikke leve uten Kilden! Noen har lånt den, og jeg vet ikke hvem. Den er utsolgt fra bokhandlene, er det hjelp å få i Gabriel Scott Selskabet?*

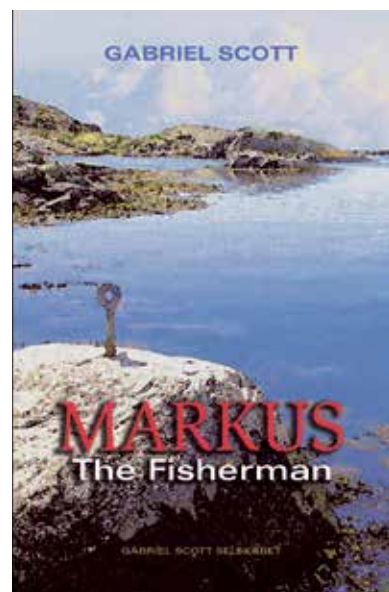
Vi ga henne for sakens viktighets skyld vårt eneste eksemplar, men greier oss igjennom ved at vi har Jan Scotts engelsk/amerikanske utgave *Markus The Fisherman*, som fikk så reflektert kritikk av UiAs Alf-Kjetil Igland i Fædrelandsvennen 18.12.2009, der han bl.a. skrev:

Kjenner jeg igjen gamle Markus når han kommer i verdensspråkets klesdrakt? Er det kanskje sider ved Markus jeg ikke har sett? Gjennomgående har jeg hatt utbytte av å lese den engelske versjonen, kanskje fordi teksten med de lokale uttrykk og stedsnavn yter større motstand, mer friksjon på engelsk, enn den norske. Jeg stopper oftere opp og funderer på på hva teksten virkelig sier og rommer. Slik sett har det vært interessant og fruktbart å lese Markus The Fisherman.

Fra før vet vi at *Sons of Norway* har sans for *Markus*, ikke minst etter at Gabriel Scotts sønnesønn Jan Scott, holdt foredrag om den i Washington DC i forbindelse med utgivelsen. Også de ti professorene fra inn- og utland som fikk *Markus the Fisherman* som takk for det årlige Nobel-foredraget i regi av Agder Vitenskapsakademi i Byhallen i Kristiansand 1. desember 2009, ga uttrykk for at de satte pris på gaven. Nå som *Kilden-eller brevet om fiskeren Markus* igjen er utsolgt på norsk, kan den amerikanske utgaven sterkt anbefales. Alternativt anbefales *Helgenen*, som både forfatteren selv og Jan Scott anser som Gabriel Scotts beste bok, og gjerne egnet som filmmanus.

Ny rødliste, dyrelivet sliter: For Agderkysten er situasjonen for sjøfuglene forverret siden den forrige rødliste i 2010. Nå er den svært vakre vintergjesten havelle og ærfuglen også på rødlista, og situasjonen for fiskemåke og makrellterne er ikke bedret. Dyr er en vesentlig del av folks naturopplevelser, og mange gjør nok Gabriel Scotts ord til sine: *Maaken, ternen, ærfuglen, ænderne - det blir færre av dem, fugleskriket tyndes i skjærene og blir spedere aar for aar. Tore blir det var med sorg...1933, Alkejægeren.*

Peder Johan Pedersen, Naturvernforbundet, i Fædrelandsvennen 22. 12.2015

Jan Scott

Vet du at

ved disse begivenhetene i Høvåg nylig har gode Scott-entusiaster hatt fokus på forfatteren vår:

- Ingjerd Modal ved historisk tur til Naudodden i Naudesund under Kulturminnedagen, der hun omtalte Fergemannen og leste stykker fra Scotts litteratur
- ved avgang fra Høvåg gamle kirkegård ga Ingjerd til beste også interessant kirkegårdshistorie tilbake til 1860-årene, begivenheter som fikk bred dekning i Høvågavisa 8. oktober.
- under feiringen av Kassenkanalen 20 år leste Signe Bjørnholmen Scott om Kassetassen, som jo er alle barns forventning, når de speider etter han der han sitter på fjellhyllen sin med den fæle kniven, og der så mange, inkludert flere "Scottister," tar sitt årlige iskalde, eller som oss, et og annet, varmere "Kassenbad" i kanalen fra den idylliske rasteplassen.
- alltid påpasselige Høvågavisa hadde 22/10 følgende påminnelse om hva som var omtalt i avisa for 5 år siden:
Truer hummerfiskerne hummeren? Saken var at Gabriel Scott Selskabet sammen med Agder Vitenskapsakademi arrangerte et debattmøte i Byhallen i Kristiansand med ekspertise fra Flødevigen v/seniorforsker Møland. Mange hummerengasjerte var til stede da Thor Einar Hanisch ønsket velkommen. Lenge var hummerbestanden god. Men fra 60-tallet har antallet gått gradvis tilbake. Det var så ille at hummeren kom på den norske rødlista over truede arter i 2006. Det ble opprettet et reservat hvor en har kommet fram til ny viten. Ifølge Høvågavisa ble det montert radiosendere på 20 hunner. Hele 19 av dem holdt seg innenfor reservatet, det tyder på at hummeren er stasjonær. Hummeren er veldig aktiv om høsten, men beveger seg lite om ettervinteren og våren.
En kan godt tilføye, å få opp hummerbestanden var utvilsomt et viktig anliggende for Gabriel Scott. Scott skrev for øvrig også veldig instruktivt om å fange paltosk, arten som mange anser for å være en enda farligere konkurrent for hummerbestanden enn selv hummerfiskerne er.

K & TE

Vaarsang av Gabriel Scott

*Det glitrer som sølv paa den vaade sne,
nu smelter is, og nu tiner bræ,
og fluerne summer langs væggen,
Og fuglene synger i graneskog,
Og ederkop kravler af mørken krog,
Mens knoppen spretter paa hængen.*

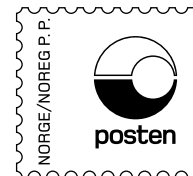
*Nu skriker kraaken fra furutop,
og skjæren vimser med lette hop,
mens kattepus lurder bag busken.
Og gjerdesmuttern har travelt i dag,
Han "Trofast" tar det med ro og mag:
Han sover, den dovne slusken.*

*Hanen spanker paa høie ben,
Og ænderne plasker i rendesten,
Og kjørene brøler paa baasen.
Glad jægeren drager i skogen ud,
Der klinger jagthorn, der falder skud,
Og ekkoet svarer fra aasen*

OBS: Feil på Sanketeina 2

Vi har mottatt en del reklamasjoner på Sanketeina 2 som følge av en produksjonsfeil. Bokens omslag løsner fra ryggen fremme og de første sidene faller ut. De som har fått et slikt skadet eksemplar kan henvende seg til GSS forlaget og få tilsendt et nytt og helt eksemplar. Kontakt GSS forlaget, post@peers.no (mob. 99261422) ved Peer R. Haugen.

Retur:
GSS v/ Arnhild Egeland
Sømsveien 140
4638 Kristiansand S

A PRIORITERT
PRIORITAIRE

Bøker fra Gabriel Scott Selskabet

BOKTITLER	PRIS	MEDL.
Aftenrøde (hft.)	99,-	75,-
Agdesiden,	195,-	135,-
Alkejegeren	200,-	140,-
Barkefletteren	200,-	140,-
Blaaskjæl	200,-	140,-
Camilla Dyring (hft.)	149,-	105,-
De vergeløse (hft.)	149,-	105,-
Den hvide hest (hft.)	149,-	105,-
Det gyldne evangelium (hft.)	149,-	105,-
Det spøker	200,-	140,-
Et levnedsløp (Scott-biografi ved T. E. Dahl)	200,-	140,-
Fant / Josefa (dobbelbind)	250,-	175,-
Fergemannen	200,-	140,-
Fugl Fønix (hft.)	149,-	105,-
Helgenen	200,-	140,-
Hellig tre konger (hft.)	149,-	105,-
Hollender-Jonas (dobbelbind)	200,-	140,-
Hyrden (hft.)	149,-	105,-
Jagtjournalen (hft.)	149,-	140,-
Jernbyrden (dobbelbind)	250,-	175,-
Lillehavns mysterier 1 (hft.)	utsolgt	
Lillehavns mysterier 2 (hft.)	utsolgt	
Markus the Fisherman	200,-	140,-
Pider Ro's historier	200,-	140,-
Påskeeggene	200,-	140,-
Sanketeina 1 (hft.)	149,-	105,-
Sanketeina 2 (hft.)	149,-	105,-
Sanketeina 3 (hft.)	149,-	105,-
Skipper Terkelsens levnedsløp (hft.)	149,-	105,-
Sven Morgendug (hft.)	149,-	105,-
Sølvfaks	200,-	140,-
Stien	200,-	140,-
Tripp-Trapp-Tresko	200,-	140,-
The golden gospel (hft.)	149,-	105,-
Vester i skjærene	200,-	140,-
T-SKJORTE (marine m/ GS-sign. og karrikatur)	170,-	170,-

Du kan bestille bøkene via www.gabrielscott.no
eller fra forlagsansvarlig **Peer Rødal Haugen**: post@peers.no
Medlemmer kan kjøpe bøkene til medlemspris fra nettsiden eller
når vi har salg fra bokstand. Porto tilkommer ved postsending.
Ellers er bøkene å få i bokhandelen, eller de kan bestilles der.

